

ПСИХОЛІНГВІСТИЧНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В АНГЛОМОВНОМУ ЮРИДИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія.

Випуск 1 (53)

УДК 81'42:340.13:378.147(045)

DOI: 10.24144/2663-6840/2025.1(53).106–112

Павлов В. Психолінгвістичний підхід до формування термінологічної компетентності в англomовному юридичному дискурсі; кількість бібліографічних джерел – 11; мова українська.

Анотація. У статті розглянуто психолінгвістичний підхід до формування термінологічної компетентності студентів-юристів у межах англomовного юридичного дискурсу. Особливу увагу приділено проблемам, пов'язаним із засвоєнням юридичної термінології: високий рівень лексичної насиченості текстів, багатозначність термінів, наявність архаїзмів, латинізмів та формалізованих структур, що утруднює інтерпретацію і продуктивне мовлення студентів.

У межах теоретичної частини статті проаналізовано ключові поняття: «термінологічна компетентність», «юридичний дискурс» та «психолінгвістика у вивченні іноземної мови». Представлено огляд наукових підходів, серед яких особливо виділено когнітивну лінгвістику, концепцію семантичних сіток, моделі довготривалого збереження термінів у пам'яті, а також взаємодію мисленнєвих операцій (класифікації, аналізу, порівняння) із процесами засвоєння спеціалізованої лексики.

З метою емпіричного підтвердження гіпотези про ефективність психолінгвістично обґрунтованої методики навчання юридичної термінології, проведено експериментальне дослідження на базі юридичного факультету. Участь взяли 60 студентів, поділених на контрольну та експериментальну групи. Навчання експериментальної групи здійснювалося за авторською методикою, що поєднувала контекстуальне вивчення термінів, асоціативне картування, когнітивно-аналітичні вправи, мнемонічні стратегії та інтерактивні інструменти на основі штучного інтелекту.

Для оцінювання результатів використано чотири типи завдань: тест на лексичну ідентифікацію, вправа на контекстуальне вживання термінів, письмова продуктивна вправа та опитувальник саморефлексії. Результати продемонстрували суттєве зростання рівня термінологічної компетентності в експериментальній групі: середній показник правильних відповідей зріс з 52 % до 82 %, тоді як у контрольній групі лише з 54 % до 62 %. Крім того, студенти експериментальної вибірки продемонстрували вищу точність у вживанні термінів, граматичну і стилістичну адекватність, а також кращі результати в письмовому мовленні.

Ключові слова: термінологічна компетентність, юридичний дискурс, психолінгвістика, професійна англійська мова, когнітивна лінгвістика, асоціативне навчання, методика викладання.

Формулювання проблеми. У сучасному глобалізованому світі англійська мова виконує функцію універсального засобу міжкультурної професійної комунікації, особливо в таких високоспеціалізованих сферах, як право, міжнародні відносини, економіка та ділове адміністрування. З огляду на це, формування термінологічної компетентності у студентів-юристів, які навчаються або планують працювати у міжнародному правовому середовищі, набуває особливої значущості. Уміння точно й доречно вживати юридичні терміни англійською мовою стає запорукою не лише успішного виконання професійних обов'язків, а й ефективного функціонування в міжкультурному правовому просторі. Юридична термінологія, будучи складовою професійного мовлення, виконує функцію структурного ядра правової комунікації, оскільки саме вона забезпечує однозначність і формальність викладу правових положень, норм, рішень. Професійний юридичний дискурс, який включає в себе такі жанри, як контракти, позови, судові рішення, міжнародні угоди, передбачає обов'язкове володіння відповідним термінологічним апаратом. Таким чином, точне розуміння та адекватне використання англomовних юридичних термінів є не лише бажаним, а й необхідним для майбутнього юриста. У зв'язку з цим, лінгводидактика нагально потребує не лише

у теоретичного осмислення процесу термінологічного навчання, а й практичного створення методик, які ґрунтуються на психолінгвістичних закономірностях засвоєння спеціалізованої лексики. Сучасні психолінгвістичні дослідження дозволяють краще зрозуміти, як студенти опрацьовують, зберігають і відтворюють складні мовні одиниці, що відкриває нові можливості для вдосконалення навчального процесу.

Водночас варто вказати на специфічну проблематику, яка виникає під час засвоєння юридичної термінології. По-перше, юридичні тексти характеризуються високим рівнем лексичної насиченості. У більшості юридичних документів простежується щільна концентрація вузькоспеціалізованих термінів, причому частина з них є рідко вживаними в побутовому чи загально-академічному контексті. Це значно ускладнює сприйняття тексту навіть за умови володіння загальною англійською на високому рівні. По-друге, чималу складність становить явище багатозначності юридичних термінів. Деякі лексеми в юридичному дискурсі можуть мати кілька інтерпретацій залежно від галузі права (цивільне, кримінальне, міжнародне), юрисдикції або конкретного контексту. Це потребує від студентів не лише механічного заучування значень, а й розвитку здатності до контекстуального мислення та гнучко-

го переносу значень. По-третє, у юридичних текстах досить часто використовуються архаїзми, латинізми та формулювання, що походять із нормансько-латинської юридичної традиції. Такі одиниці, як *habeas corpus*, *res judicata*, *pro bono*, *ex parte* тощо, мають глибоке коріння в історії права і не завжди наявні прямі еквіваленти в українській мові, що ускладнює переклад і осмислення. Для сучасних студентів, не ознайомлених з класичною латинською або романською юридичною традицією, ці терміни можуть виглядати як чужорідні елементи.

Таким чином, сукупність названих факторів – лексичної складності, багатозначності та використання історично маркованих мовних форм – створює серйозні виклики для студентів при засвоєнні англomовної юридичної термінології. Це, у свою чергу, вимагає переосмислення підходів до викладання юридичної мови і, зокрема, акцентування уваги на психолінгвістичних аспектах цього процесу. Ефективна методика повинна враховувати особливості пам'яті, когнітивні механізми обробки нової інформації, роль контексту та мотиваційні фактори. Лише комплексний міждисциплінарний підхід, що поєднує досягнення прикладної лінгвістики, когнітивної психології та дидактики, може забезпечити успішне формування термінологічної компетентності майбутніх фахівців у галузі права.

Аналіз досліджень. Б. Баклаженко аналізував юридичний дискурс як систему мовних практик у сфері права та підкреслював важливість розуміння цього дискурсу для формування термінологічної бази знань студентів-юристів [Баклаженко 2023, с. 20]. Н.П. Курах, І.І. Труценко, Т.В. Редчиць розглядали засвоєння юридичної термінології як побудову ментальної семантичної мережі, що дозволяє студентам сформулювати цілісну терміносистему; вони також аналізували мисленнєві операції (класифікація, аналіз, порівняння) як основу глибокого засвоєння термінів [Курах 2022, с. 132].

В. Авраменко звернув увагу на залежність ефективного засвоєння термінів від частоти вживання, контекстів та особистої значущості терміна для студента [Авраменко 2021, с. 24]. В.О. Павлов доповнив це бачення, підкреслюючи роль повторення, емоційного забарвлення і структурування матеріалу в забезпеченні довготривалого запам'ятовування юридичних термінів [Павлов 2022, с. 97].

Н.М. Гоца, С.М. Цимбрило, Г.І. Шайнер наголосили на ключовій ролі контексту для коректного розуміння термінів, пояснюючи, як змінюється значення терміна залежно від галузі, країни чи правової системи [Гоца 2023, с. 12]. Є. Савченко, С.О. Швачко досліджували проблему мовної інтерференції при засвоєнні юридичних термінів, зокрема вплив рідної мови на неправильне використання термінів у перекладі [Савченко 2021, с. 44].

Метою статті є розкриття психолінгвістичних аспектів формування термінологічної компетентності у студентів-юристів в англomовному юридичному дискурсі та пропозиція ефективних методичних підходів до викладання юридичної термінології.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати психолінгвістичні передумови засвоєння юридичної термінології в англomовному дискурсі майбутніми юристами.

2. Описати та класифікувати основні труднощі, які виникають у студентів під час опанування юридичної лексики англійською мовою, з урахуванням явищ багатозначності, лексичної насиченості, архаїзмів і латинізмів.

3. Розробити та апробувати в умовах експерименту комплекс методичних прийомів, що базуються на психолінгвістичних принципах (контекстуальність, когнітивна переробка, асоціативність, аналітико-семантична обробка), з метою підвищення рівня термінологічної компетентності у студентів.

4. Провести практичне дослідження ефективності запропонованої методики: визначити рівень засвоєння юридичної термінології до й після впровадження психолінгвістично орієнтованих завдань, з подальшим аналізом динаміки й якісних характеристик сформованих компетентностей.

Методи та методика дослідження. З метою емпіричної перевірки ефективності психолінгвістичного підходу до формування термінологічної компетентності в англomовному юридичному дискурсі було проведено експериментальне дослідження. Дослідження поєднало якісні та кількісні методи оцінювання, охопило студентів юридичних спеціальностей та базувалося на апробації авторської методики, побудованої з урахуванням когнітивних, контекстуальних і асоціативних механізмів мовного засвоєння.

У дослідженні взяли участь 60 студентів 2–3 курсів юридичного факультету, які вивчали курс «Legal English» у межах обов'язкової навчальної програми. Вибірка була поділена на експериментальну групу (30 осіб) та контрольну групу (30 осіб) за принципом репрезентативної однорідності (вікові характеристики, рівень англійської – B1-B2, відсутність тривалого перебування в англomовному середовищі).

Протягом 6 тижнів студенти експериментальної групи проходили навчання за авторською програмою, яка включала такі компоненти:

Контекстуалізоване засвоєння термінів: використання реальних судових рішень, витягів з контрактів, позовів, конституційних положень з метою ідентифікації та інтерпретації термінів у професійному контексті.

Асоціативне картування термінів: побудова «термінологічних карт» (наприклад, *due process* → *fairness* → *law* → *procedural protection*), що дозволяло створювати семантичну мережу у довготривалій пам'яті.

Когнітивні вправи: завдання на класифікацію термінів за галузями права (наприклад, *contract law*, *criminal law*, *international law*), аналітичне порівняння термінів (*contract* vs *agreement*), заповнення термінологічних лакун у фрагментах тексту.

Мнемонічні прийоми та *flashcards*: систематичне використання програми Quizlet, де терміни

закріплювалися через візуальні образи, приклади вживання та автоматичне повторення.

Тестові вправи з штучним інтелектом: використання інтерактивних платформ (наприклад, Grammarly, ChatGPT) для перевірки правильності вживання термінів у письмовому мовленні.

Контрольна група навчалась за традиційною методикою, яка переважно включала переклад термінів, заучування дефініцій і письмове тестування без контекстуального й когнітивного навантаження.

Для всебічного вимірювання рівня сформованості термінологічної компетентності студентів-юристів в англomовному юридичному дискурсі було застосовано комплексний інструментарій, який дозволив оцінити як обсяг знань, так і глибину їхнього засвоєння, контекстуальну гнучкість, продуктивні мовленнєві навички та суб'єктивну впевненість студентів у власних термінологічних вміннях.

Першим інструментом слугував тест на лексичну ідентифікацію, який містив 20 термінів із базової юридичної терміносистеми англійської мови. Кожен студент мав вказати значення кожного терміна англійською мовою (в межах однієї-двох фраз), визначити галузь права, до якої цей термін належить (наприклад, кримінальне право, контрактне право, міжнародне публічне право тощо), а також дібрати хоча б один можливий синонім або близький за значенням термін у межах юридичного контексту.

Другим компонентом була вправа на контекстуальне вживання термінів. Учасникам пропонувалося два фрагменти автентичних юридичних текстів (з контракту та судового рішення), у яких були навмисно вилучені ключові терміни (загалом 12 пропусків у кожному тексті). Студенти мали заповнити ці пропуски, обираючи потрібні терміни із запропонованого списку, що містив як правильні варіанти, так і дистрактори – близькі за значенням, але непридатні у даному контексті. Завдання дозволяло виявити здатність студентів до дискурсивного мислення, вміння орієнтуватися у специфічних синтаксичних структурах юридичної мови, співвідносити лексеми зі змістом та логікою документа, уникати семантичної інтерференції.

Третім етапом вимірювання була письмова продуктивна вправа, в межах якої студенти повинні були самостійно написати короткий абзац (6–8 речень), у якому мали використати щонайменше п'ять нових юридичних термінів, вивчених упродовж експерименту. Тематика тексту була вільною в межах юридичної сфери (наприклад, «Breach of Contract», «Due Process in Criminal Proceedings», «Legal Remedies in Civil Law» тощо). Особлива увага приділялася не лише точності лексичного вживання, а й адекватності синтаксичних побудов, логіці викладу, стилістичній відповідності жанру юридичного дискурсу.

Завершальним елементом інструментарію був опитувальник саморефлексії, розроблений для виявлення суб'єктивних оцінок студентами власного рівня володіння юридичною термінологією. Опитувальник містив шкали Лайкерта (від 1 до 5 ба-

лів), за якими учасники оцінювали: (1) складність засвоєння юридичних термінів; (2) частоту їх використання у власному мовленні; (3) впевненість у правильному вживанні термінів у письмі й усному мовленні; (4) рівень мотивації до опанування юридичної англійської. Опитувальник також включав відкриті запитання: «Які типи завдань найбільше допомогли вам у засвоєнні термінології?» та «Які труднощі залишилися після проходження курсу?». Саморефлексивний компонент сприяв виявленню не лише кількісних, але й якісних характеристик навчального процесу та дозволив проаналізувати вплив психологічних чинників – таких як мотивація, тривожність, інтерес – на ефективність засвоєння юридичної термінології.

Виклад основного матеріалу. У сучасній юридичній освіті зростає значущість розвитку термінологічної компетентності як однієї з ключових складових професійної мовної підготовки. Оскільки англійська мова дедалі активніше використовується у міжнародному правовому дискурсі, майбутні юристи повинні не лише володіти загальними мовними навичками, а й глибоко розуміти специфіку юридичної термінології. Ефективне засвоєння правових термінів вимагає міждисциплінарного підходу, який поєднує психолінгвістичні, когнітивні та лінгвокультурні чинники.

У цьому контексті термінологічна компетентність трактується як здатність особи не лише правильно розуміти та інтерпретувати спеціалізовану лексику, а й доречно вживати її в межах певного професійного дискурсу. У юридичному контексті це означає володіння семантичними відтінками, синтаксичними функціями та прагматичними особливостями юридичних термінів. За спостереженнями В. Авраменка, ефективне засвоєння термінів залежить від частоти їх вживання, контекстного різноманіття та особистої значущості для студента [Авраменко 2021, с. 24].

Подальший аналіз термінологічної компетентності вимагає звернення до особливостей юридичного дискурсу, в якому функціонують ці терміни. Юридичний дискурс розглядається як сукупність мовних практик, властивих юридичним інституціям і професійній взаємодії. Він охоплює законодавчі акти, договори, судові рішення, юридичну документацію та професійну усну і письмову комунікацію. Б. Баклаженко і К. Герасименко підкреслюють, що юридичний дискурс має високий рівень формалізації, жорсткі синтаксичні структури та значну термінологічну насиченість, що створює виклики для перекладача й вимагає врахування міжмовних впливів [Баклаженко Б., Герасименко К., с. 20].

Аби краще зрозуміти, як терміни опрацьовуються у свідомості студентів-правників, варто звернутися до психолінгвістичного підходу. Психолінгвістика вивчає ментальні та нейрофізіологічні механізми сприйняття, обробки та продукування мови. У сфері засвоєння юридичної термінології вона пояснює, як терміни зберігаються в пам'яті, як відбувається їх відтворення, як формується розуміння нових понять. О. Клабал описує

покрокові ментальні процеси, що лежать в основі інтерпретації юридичних текстів, наголошуючи на важливості асоціативної пам'яті, концептуального картування та попереднього досвіду читача [Klabal 2024, с. 221].

Вагомим є також когнітивний підхід до засвоєння мови. Когнітивна лінгвістика розглядає мову як частину когнітивної системи людини, що ґрунтується на досвіді, уявленні та ментальній репрезентації. Н.П. Курах, І.І. Труцуненко, Т.В. Редчиць вказують, що у процесі навчання студенти формують ментальні структури, які інтегрують нові терміни у вже наявні знання. Таке когнітивне структурування активізує операції класифікації, аналізу, узагальнення і сприяє кращому засвоєнню термінів [Курах 2022, с. 132].

Розширення когнітивного підходу реалізується через побудову семантичних сіток, які візуалізують структуру юридичної терміносистеми. Семантична сітка – це модель, що візуалізує терміносистему у вигляді мережі понять, поєднаних семантичними зв'язками: синонімії, гіпонімії, контрасту тощо. Такий підхід допомагає формувати глибоке, а не поверхове знання термінів. Автори наголошують, що ця модель сприяє довготривалому запам'ятовуванню та гнучкому застосуванню термінів у професійному дискурсі [там само, с. 134].

Для повноцінного закріплення термінологічних знань у пам'яті слід враховувати також особливості навчального процесу. В.О. Павлов підкреслює важливість повторення, емоційного забарвлення та структурованої подачі матеріалу для ефективного переносу термінів у довготривалу пам'ять [Павлов 2022, с. 97]. Ці ідеї доповнюють висновки Л.В. Логінової та О.В. Іваніщенко, які вказують, що відбір термінів для навчання повинен базуватись на частотності, контекстуальній значущості та функціональній важливості термінів у юридичній практиці [Логінова 2021, с. 164].

Розширюючи ці положення, слід зауважити, що процес засвоєння юридичної термінології є складною когнітивною діяльністю, у якій важливу роль відіграє саме довготривала пам'ять. Згідно з дослідженням В.О. Павлова, ефективне запам'ятовування термінів залежить від декількох психолінгвістичних умов: регулярного повторення, емоційного забарвлення прикладів і логічної структурованості навчального матеріалу [Павлов 2022, с. 97]. Повторюваність термінів у контекстах, що мають професійну релевантність, формує стійкі нейронні зв'язки, що забезпечують надійне збереження інформації. В. Авраменко також зазначає, що для стабільного запам'ятовування термінів велике значення має частота їх вживання та індивідуальна значущість інформації для студента [Авраменко 2021, с. 24].

Однак, не менш важливою є і роль контексту у процесі інтерпретації термінів, оскільки саме контекстуальні умови визначають правильність і точність їхнього вживання. Як зазначають Н.М. Гоца, С.М. Цимбрило та Г.І. Шайнер, один і той самий термін може мати відмінні значення залежно від га-

лузі права, країни та правової системи. Наприклад, слово *consideration* у загальноанглійському дискурсі означає «увагу» або «розгляд», але у праві контрактів – «зустрічне задоволення» [Гоца 2023, с. 12]. Це підкреслює потребу в систематичному зануренні у професійний контекст, яке дозволяє студентам уникати помилок при інтерпретації подібних лексем.

Наступним аспектом ефективного засвоєння термінів є активне залучення мисленнєвих операцій. Зокрема, такі когнітивні процеси, як класифікація, аналіз і порівняння, відіграють провідну роль у формуванні термінологічної компетентності. Н.П. Курах, І.І. Труцуненко та Т.В. Редчиць наголошують, що когнітивна обробка юридичних термінів відбувається через їх структурування за правовими галузями (цивільне, кримінальне, міжнародне право) або за походженням (латинізми, англо-саксонізми тощо). Класифікація сприяє формуванню семантичних полів, аналіз дозволяє виявити морфологічні особливості, а порівняння — диференціювати близькі за значенням терміни, як-от *agreement*, *contract*, *treaty* [Курах 2022, с. 134].

Проте навіть за умов активної когнітивної обробки навчального матеріалу, істотним бар'єром у процесі засвоєння юридичної термінології залишається інтерференція рідної мови. Це явище полягає у несвідомому перенесенні лексичних значень або граматичних конструкцій з рідної мови на іноземну. Є. Савченко та С.О. Швачко звертають увагу на те, що, наприклад, українське слово «договір» не завжди відповідає англійському *contract* — в окремих випадках більш доречними є *agreement* або *treaty*, залежно від правового контексту [Савченко 2021, с. 152]. Це вимагає глибокого контрастивного аналізу термінів і систематичної корекції мовної практики студентів.

У контексті вищезазначених теоретичних положень особливої уваги заслуговують результати практичного дослідження, яке підтвердило ефективність психолінгвістично орієнтованого підходу до формування термінологічної компетентності. Аналіз результатів експериментального навчання засвідчив чітко виражену позитивну динаміку у студентів-юристів, які проходили підготовку за методикою, що інтегрує когнітивно-контекстуальне опрацювання термінології, семантичну асоціацію та активне занурення у юридичний дискурс. Порівняльні дані вхідного та підсумкового тестування підтверджують практичну доцільність такого підходу та його потенціал для покращення професійної мовної підготовки.

Так, в експериментальній групі, яка навчалася за розробленою програмою з акцентом на психолінгвістичні принципи, середній показник правильних відповідей у комплексному тестуванні зріс із 52 % (на етапі констатації) до 82 % (на етапі підсумкової перевірки). Це свідчить про значне підвищення рівня володіння юридичною термінологією не лише на рівні механічного запам'ятовування, а й на рівні її осмисленого контекстуального вживання. Студенти продемонстрували здатність до точного

розпізнавання термінів, їх граматично коректного вживання та семантичного розрізнення схожих лексем. Така динаміка, зумовлена системною роботою з контекстами, класифікаційними таблицями, термінологічними асоціативними картами та мнемонічними прийомами, вказує на ефективність глибокого когнітивного опрацювання юридичної лексики.

У контрольній групі, де застосовувалися традиційні методи викладання, які містили здебільшого переклад, вивчення визначень та тренування окремих термінів без контексту, показники зросли лише з 54% до 62%. Таке помірне покращення демонструє, що, хоча базовий рівень обізнаності з термінами дещо підвищився, студенти цієї групи не досягли того рівня гнучкості й контекстуальної орієнтації, який виявили учасники експериментальної вибірки. Зокрема, у письмових роботах студентів контрольної групи часто траплялися типові помилки – некоректне вживання синонімів (agreement замість contract у формальному правовому документі), змішування галузевих термінів (наприклад, застосування кримінально-правових термінів у цивільно-правовому контексті) або стилістична невідповідність академічному юридичному мовленню.

Навпаки, письмові роботи студентів експериментальної групи демонстрували не лише помітне зростання кількості використаних термінів (у середньому на 45% більше порівняно з попереднім тестом), а й суттєве підвищення якості цього вживання. У більшості робіт відзначалося граматично правильне включення термінів у складні синтаксичні конструкції, дотримання стилістичних норм офіційно-ділового стилю та логічна структуризація абзаців. Особливо позитивним результатом стало те, що студенти почали демонструвати вміння оперувати не лише лексемами, які часто зустрічалися під час навчання, а й тими, що були представлені в ширшому професійному контексті, засвоєному через читання джерел та виконання дискурсивних вправ.

Крім об'єктивних результатів тестування та аналізу письмових робіт, було зафіксовано позитивні зміни у суб'єктивному сприйнятті студентами власного рівня термінологічної компетентності. Згідно з результатами опитувальника саморефлексії, самооцінка учасників експериментальної групи зросла на 30–35% за такими критеріями: рівень впевненості у вживанні юридичних термінів, сприйняття складності термінології, мотивація до подальшого навчання фахової англійської та готовність використовувати набуті знання у професійній діяльності. Студенти повідомляли про зменшення страху перед юридичними текстами англійською мовою, покращення навичок письма та більшу легкість при читанні контрактів і правових документів. Ці зміни свідчать про те, що запропонована методика не лише сприяла академічному зростанню, а й позитивно вплинула на емоційно-мотиваційний

компонент навчання, що є важливим фактором стійкого засвоєння складної лексики.

Аналіз результатів експериментального дослідження, проведеного з метою вивчення ефективності психолінгвістичного підходу до формування термінологічної компетентності у студентів-юристів в англomовному юридичному дискурсі, засвідчив чітку позитивну динаміку в усіх параметрах – когнітивному, лінгвістичному та афективному. У фокусі дослідження перебував процес засвоєння, осмислення, відтворення та продуктивного використання юридичної термінології студентами, що навчалися за спеціально розробленою методикою, яка враховувала ключові положення сучасної психолінгвістики, зокрема теорії інформаційного оброблення, концепцію семантичних мереж, теорію подвійного кодування, модель обробки інформації в робочій та довготривалій пам'яті, а також соціокогнітивний підхід до мовної освіти.

Окрему увагу було приділено аналізу суб'єктивного сприйняття ефективності навчання через інструмент саморефлексії. Учасники експериментальної групи повідомили про зростання впевненості у володінні юридичними термінами, покращення здатності розуміти та тлумачити юридичні тексти англійською, а також підвищення власної мотивації до подальшого вивчення фахової мови. Кількісні результати свідчать про збільшення самооцінки на 30–35% за основними шкалами (мотивація, впевненість, інтерес). У межах теорії саморегульованого навчання, зростання суб'єктивної ефективності навчального процесу виступає критично важливим чинником для довготривалого утримання знань і активної мовної продукції в майбутньому професійному середовищі. Таким чином, психолінгвістично орієнтований підхід сприяв не лише формальному зростанню компетентності, а й активізації внутрішньої мотивації та розвиткові автономної навчальної поведінки.

Висновки. Узагальнюючи, можна зробити висновок, що впровадження методичних прийомів, заснованих на психолінгвістичних моделях пам'яті, когнітивної обробки інформації, контекстуального навчання та семантичного структурування, є дієвим засобом підвищення термінологічної компетентності у студентів-юристів. Експериментальні дані переконливо демонструють, що такий підхід дозволяє не лише розширити активний термінологічний словник, а й забезпечити якісну інтеграцію термінів у мовлення, що особливо важливо для реалізації функцій юридичного дискурсу – точності, формалізації, логічності й об'єктивності. У контексті зростаючих вимог до підготовки фахівців у міжнародному правовому просторі такі результати відкривають перспективу для подальшого вдосконалення навчальних програм з іноземної юридичної мови через інтеграцію міждисциплінарних знань – зокрема психолінгвістики, когнітивної психології, прикладної лінгвістики та дидактики вищої освіти.

Література

1. Авраменко В. Формування термінологічної компетентності майбутніх фахівців економічного профілю. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2021. № 4. С. 21–26.
2. Баклаженко Б., Герасименко К. Особливості лексико-граматичних трансформацій у перекладі англомовних міжнародно-правових документів. *Advanced Linguistics*. 2023. № 12. С. 18–24.
3. Гоца Н.М., Цимбрило С.М., Шайнер Г.І. Особливості англоукраїнського перекладу термінологічної лексики текстів юридичних договорів. *Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка*. 2023. № 20. С. 10–14.
4. Курах Н.П., Трущуненко І.І., Редчиць Т.В. Лексичні трансформації у перекладі юридичних текстів. *Вчені записки ТНУ імені Вернадського*. 2022. № 33 (72). С. 130–135.
5. Логінова Л.В., Іваніщенко О.В. Особливості перекладу юридичних текстів англійською мовою. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2021. № 49. Т. 2. С. 162–165.
6. Моїсєєва Н.О., Савостіна Д.Д. Лексичні труднощі перекладу юридичної термінології. *Молодий вчений*. 2020. № 10 (86). С. 473–477.
7. Павлов В.О. Лексичні засоби офіційно-ділового стилю юридичної документації в англійській мові. *Часопис Київського університету права*. 2022. № 2–4. С. 95–99.
8. Савченко Є., Швачко С.О. Способи та труднощі перекладу англомовних юридичних термінів. *Перекладацькі інновації: матеріали XI Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, м. Суми, 19–20 березня 2021 р.*; за заг. ред. С.О. Швачко, І.К. Кобякова, О.О. Жулавська та ін. Суми: СумДУ, 2021. С. 151–153.
9. Шуменко О.А., Кашенко П.В. Теоретичні засади вивчення юридичних термінів в англомовному художньому дискурсі. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2020. № 1. С. 75–79.
10. Cosmulescu A.M. Views on the Complexity of Legal Translation. *Romanian Journal of English Studies*. 2021. № 18. P. 134–144.
11. Klalal O. Step-by-step approach to teaching legal translation: the case of understanding English legal texts. *The Interpreter and Translator Trainer*. 2024. № 18 (2). P. 212–229.

References

1. Avramenko V. (2021) Formuvannia terminolohichnoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv ekonomichnoho profilu [Formation of terminological competence of future economic specialists]. *Zbirnyk naukovykh prats Umanskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu*. № 4. S. 21–26 [in Ukrainian].
2. Baklazhenko B., Herasy menko K. (2023) Osoblyvosti leksyko-hramatychnykh transformatsii u perekladi anhlomovnykh mizhnarodno-pravovykh dokumentiv [Peculiarities of lexical and grammatical transformations in the translation of English-language international legal documents]. *Advanced Linguistics*. № 12. S. 18–24 [in Ukrainian].
3. Hotsa N.M., Tsymbrylo, S.M., Shainer, H.I. (2023) Osoblyvosti anhloukrainskoho perekladu terminolohichnoi leksyky tekstiv yurydychnykh dohovoriv [Peculiarities of English-Ukrainian translation of legal contract vocabulary]. *Naukovyi visnyk DDPU imeni I. Franka*. № 20. C. 10–14 [in Ukrainian].
4. Kurakh N.P., Trutsunenکو, I.I., Redchyts, T.V. (2022) Leksychni transformatsii u perekladi yurydychnykh tekstiv [Lexical transformations in the translation of legal texts]. *Vcheni zapysky TNU imeni Vernadskoho*. № 33 (72). S. 130–135 [in Ukrainian].
5. Lohinova L.V., Ivanishchenko O.V. (2021) Osoblyvosti perekladu yurydychnykh tekstiv anhliskoioi movoiu [Features of translation of legal texts into English]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*. № 49. T. 2. S. 162–165 [in Ukrainian].
6. Moisieieva N.O., Savostina D.D. (2020) Leksychni trudnoshchi perekladu yurydychnoi terminolohii [Lexical difficulties in translating legal terminology]. *Molodyi vchenyi*. № 10 (86). C. 473–477 [in Ukrainian].
7. Pavlov V.O. (2022) Leksychni zasoby ofitsiino-dilovoho styliu yurydychnoi dokumentatsii v anhliskii movi [Vocabulary of the formal business style of legal documentation in English]. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*. № 2–4. S. 95–99 [in Ukrainian].
8. Savchenko, Ye., Shvachko S.O. (2021) Sposoby ta trudnoshchi perekladu anhlomovnykh yurydychnykh terminiv [Ways and difficulties of translating English legal terms]. *Perekladatski innovatsii: materialy KhI Vseukrainskoi studentskoi naukovopraktychnoi konferentsii (m. Sumy, 19–20 bereznia 2021 r.)*. S. 151–153. Sumy: SumDU [in Ukrainian].
9. Shumenko O.A., Kashenko P.V. (2020) Teoretychni zasady vyvchennia yurydychnykh terminiv v anhlomovnomu khudozhnomu dyskursi [Theoretical Foundations of Studying Legal Terms in English Literary Discourse]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu*. № 1. C. 75–79 [in Ukrainian].
10. Cosmulescu A.M. (2021) Views on the Complexity of Legal Translation. *Romanian Journal of English Studies*. № 18. P. 134–144 [in English].
11. Klalal O. (2024) Step-by-step approach to teaching legal translation: the case of understanding English legal texts. *The Interpreter and Translator Trainer*. № 18 (2). P. 212–229 [in English].

PSYCHOLINGUISTIC APPROACH TO THE FORMATION OF TERMINOLOGICAL COMPETENCE IN ENGLISH LEGAL DISCOURSE

Abstract. The article deals with the psycholinguistic approach to the formation of terminological competence of law students in the English legal discourse. Particular attention is paid to the problems associated with the acquisition of legal terminology: a high level of lexical saturation of texts, ambiguity of terms, the presence of archaisms, Latinisms and formalized structures, which makes it difficult for students to interpret and speak productively.

The theoretical part of the article analyzes the key concepts: “terminological competence”, ‘legal discourse’ and ‘psycholinguistics in foreign language learning’. The author provides an overview of scientific approaches, among which the author emphasizes cognitive linguistics, the concept of semantic networks, models of long-term retention of terms in memory, and the interaction of mental operations (classification, analysis, comparison) with the processes of acquiring specialized vocabulary.

In order to empirically confirm the hypothesis about the effectiveness of a psycholinguistically based methodology for teaching legal terminology, an experimental study was conducted at the Law Faculty. The study involved 60 students divided into control and experimental groups. The experimental group was taught according to the author’s methodology, which combined contextual learning of terms, associative mapping, cognitive and analytical exercises, mnemonic strategies, and interactive tools based on artificial intelligence.

Four types of tasks were used to evaluate the results: a lexical identification test, a contextual use of terms exercise, a written productive exercise, and a self-reflection questionnaire. The results demonstrated a significant increase in the level of terminological competence in the experimental group: the average rate of correct answers increased from 52 % to 82 %, while in the control group it increased only from 54% to 62%. In addition, students in the experimental sample demonstrated higher accuracy in the use of terms, grammatical and stylistic adequacy, and better results in written communication.

Keywords: terminological competence, legal discourse, psycholinguistics, professional English, cognitive linguistics, associative learning, teaching methods.

© Павлов В., 2025 р.

Володимир Павлов — старший викладач кафедри загальнотеоретичних правових та соціально-гуманітарних дисциплін Київського університету права Національної академії наук України, Київ, Україна; pavlovvova333@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0002-3319-9015>

Volodymyr Pavlov — Senior Lecturer at the Department of General Theoretical Legal and Social and Humanitarian Disciplines, Kyiv University of Law of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine; pavlovvova333@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0002-3319-9015>